

Zdroj – dokumentárny thriller zo zákulisia ťažby čierneho zlata

*Martin Mareček (1974) je rodený Pražák a v Prahe aj stále žije s rodinou. Vyštudoval Katedru dokumentárnej tvorby na FAMU, na ktorej v súčasnosti vedie Tvorivú dielňu I. ročníka. Pôsobí ako režisér, kameraman, hudobník, dramaturg. Je iniciátorom projektu Auto*Mat (www.automat.ecn.cz), ktorý sa zaoberá problémami ľudskej mobility a propagáciou udržateľných foriem mestskej dopravy. Z jeho filmografie spomenieme napríklad filmy Javor 98 (1998), Metody vejce (1999), Hry prachu (2001), Domov můj... (2003) a celovečerný film, ropný dokumentárny thriller s prvkami tragikomédie Zdroj (2005), ktorý na festivale Jeden svět 2005 (Praha) získal cenu divákov a zvlášťne uznanie poroty. Tohto roku súťaží Zdroj na Envirofilme.*

Súťažný film Envirofilmu 2006

Zdroj

Vodič zastavuje pri benzínovej pumpe, vsunie pištoľ do nádrže svôjho auta, čísla spotreby sa rozbehnú, tekutina tečie... V Baku, metropole Azerbajdžanu, bol kedysi otvorený prvý ropný vrt na svete. Okolie mesta je skrz naskrz prederavené ťažbou, pretkané hrdzavým potrubím. Čerpadlá sa monotónne kývajú ako podivné oceľové zvieratá a bez prestávky sajú pramienky ropy. Zatiaľ čo si na pumpe vodič kúpuje bagetu, vŕhajú film divák a na cestu za súvislosťami... Aké tajomstvá skrývajú storočné ropné polia, do ktorých bol zamilovaný Hitler? Je „čierne zlato“ vhodné do kúpeľov? Spasí Zem kontrakt stor očia a mohutný ropo vod? Prečo je matrioška prezidenta Alijeva drahšia ako matrioška Usama Bin Ladina? Čo zmôže komisár Cattani v jednom z najskorumpovanejších štátov sveta? Všetko súvisí so všetkým a cena je niekedy vyššia, než sa môže zdať podľa účtenky. Vodič si sadá za volant a...

Autor a filmu sme sa opýtali:

Výberová komisia na margo vášho filmu Zdroj okrem iného poznamenala: Nedajte sa odradiť dĺžkou tohto dokumentu, počas tých 75 minút sa totiž určite nebudete nudiť... Išli ste na

nakrúcanie do Azerbajdžanu s už hotovým scenárom filmu, alebo ste scenár tvorili na mieste?

Samozrejme, existoval návrh, čo, ako, s kým a kde všade chceme nakrúcať. Ale pri tvorbe dokumentárneho filmu sa rád nechám osloviť vývojom nakrúcaných situácií. Je dobré vedieť improvizovať, nebať sa a poriadne sa dívať okolo seba.

Čím vás zaujala táto téma – téma ropy, čo vás lákalo nazrieť do zákulisia ťažby čierneho zlata a čo ste odhalili?

Ropa je najdôležitejšia surovina súčasnosti a to nielen pre dopravu. Naša civilizácia je ňou presiaknutá. Ropa určuje, akú stravu jeme, čo pijeme, kde žijeme, ako sa prepravujeme. Azerbajdžan sme vybrali preto, lebo tam bol kedysi otvorený prvý priemyslový ropný vrt na svete a zároveň je druhým najväčším dodávateľom tejto kľúčovej suroviny do Českej republiky. Aktuál-

ne tam dostávali jeden z najdrahších ropovodov na svete, ktorý vedie z Baku do tureckého prístavu Ceyhan (Džejchan). Azerbajdžan je s ropou úplne spätý, nakladanie s čiernym zlatom ovplyvňuje jeho ekonomiku, stav ľudských práv, kvalitu životného prostredia. Krajina trpí korupciou a ťaživým spôsobom sa v nej prelínajú pozostatky sovietskeho drancovacieho systému a globálny korporatívny kapitalizmus.

Ako sa k vám správali miestni obyvatelia? Nemali ste pri filmovaní problémy?

Majú tam totalitný režim, ale navonok so zdaním demokratického štátu. Chovanie ľudí preto bolo rôzne. Od strachu s nami hovoriť, cez snahu „nabúlikovať“ nám rôzne nezmysly, až po ľudí, pre ktorých sme boli nádejou, že do sveta vyvezieme správu o ich drsnom osude. Samozrejme, že sme sa občas báli, ale tí miestni ľudia, ktorí s nami otvorene hovorili, riskovali ďaleko viac.

Váš najsilnejší zážitok z nakrúcania v Azerbajdžane?

To, že sme sa po všetkých peripetiách vrátili s nakrúteným materiálom domov...

Film sa premietal aj v strednej Ázii... kde konkrétne, kedy, a ako ho prijalo tamjšie publikum?

Premietal sa napríklad na prelome roku v Kazachstane, kde majú tiež veľké ropné náleziská a podobnú politickú situáciu ako v Azerbajdžane. Spôsobil tam veľký rozruch a možno pár ľudí aj podnikli k premýšľaniu. Obyčianu týchto krajín nie sú zvyknutí vidieť kritické filmy. Zdroj sa preto snažíme šíriť predovšetkým na východ od našich hraníc formou DVD. Myslím, že to má väčší zmysel než „pubovanie“ po pestítrných euroamerických festiváloch...

V čom, podľa vás, spočíva posolstvo tohto filmu?

Posolstvo by si mal predovšetkým každý divák hľadať sám! Dúfam, že môj film je pomerne otvorená soneta, ktorá to umožňuje. Sondujeme síce vzdialenú a neznámú krajinu, ale všetci sme s ňou vďaka našej fosilnej energetickej závislosti spojení viac, než si myslíme.

Anna Gudzová

Foto: archív M. Marečka

